

Közép-európai közvélemény:

Lakossági vélemények a NATO-
tagsággal kapcsolatban három
visegrádi országban.

Magyarország, Csehország és
Lengyelország

A Central European Opinion Research Group
(CEORG) havi rendszeres közvéleménykutatása

2000. február

CEORG – Central European Opinion Research Group

A Közép-Európai Közvéleménykutató Társulás (Central European Opinion Research Group, CEORG) három közép-kelet-európai ország, Csehország, Magyarország és Lengyelország egy-egy, társadalom- és közvéleménykutatással foglalkozó intézetének közös vállalkozása. A közös intézmény 1999. január 1. óta működik. Alapítói:

IVVM – Institut pro výzkum veřejného mínění (Csehország)

TÁRKI – Társadalomkutatási Intézet Rt. (Magyarország)

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej (Lengyelország)

Az együttműködés keretén belül minden hónapban egy, a három országban azonosan megfogalmazott, négy-öt kérdésből álló blokk kerül az Omnibusz kérdőívekre. A kérdések minden hónapban egyetlen témára vonatkoznak. A témák között találunk olyanokat, melyek periódikusan, féléves vagy éves gyakorisággal megkérdezésre kerülnek. Így félévente mindhárom országban, a felnőttkorú lakosságot reprezentáló minta tagjait arra kérjük, értékeljék saját anyagi helyzetüket és az ország gazdasági állapotát, illetve megkérdezzük őket várakozásaikról is ezen a két területen. Ezzel egyidőben azt is tudakoljuk, miként vélekednek saját országuk kormányának és az ellenzéknek a legutóbbi parlamenti választások óta eltelt időszakban kifejtett tevékenységéről, valamint a demokrácia állapotáról. Éves gyakorisággal érdeklődünk a három ország lakosainak a NATO-tagsággal és az európai uniós csatlakozással kapcsolatos véleményéről. A nem állandó kérdések között a legkülönbözőbb, a társadalomkutatás szempontjából releváns témakörök szerepelnek. Az ily módon rendelkezésre álló adatok alapján gyorsjelentések és publikációk készülnek.

Az adatfelvételtől

Az adatfelvétel mindhárom országban személyes megkérdezés révén, az egyes országok felnőttkorú lakosságát nem, életkor, iskolai végzettség és lakóhely szerint reprezentáló mintán készül. A mintanagyság Csehországban 1000-, Magyarországon 1500-, Lengyelországban 1100 fős. Az adatok elemzéséből minden hónapban gyorsjelentés készül.

Lakossági vélemények a NATO-tagsággal kapcsolatban három visegrádi országban. Magyarország, Csehország és Lengyelország.

A februári adatfelvétel során több olyan kérdést tettünk fel Magyarországon NATO-tagságával kapcsolatban, melyeket ugyanabban az időszakban, azonos módon cseh és lengyel partnerintézményeink is lekérdeztek.

Ezek közül az első – közel egy évvel a csatlakozást követően - azt tudakolta, milyen is jelenleg a három visegrádi országban a tagság támogatottsága. Amint azt az 1. táblázat adatai is mutatják, Magyarországon és Lengyelországban jelentős többségben vannak a tagsággal egyetértők, az ellenzők aránya pedig 10% körüli. A válaszok átlagai is azt mutatják, hogy ebben a két országban az állampolgárok számára a NATO tagság nem kapcsolódott össze olyan negatív élményekkel, melyek a támogató álláspontokat megingatták volna. A csehek esetében is azt mondhatjuk, hogy a tagsággal egy év múltán is egyetértők többségben vannak az egyet nem értőkkel szemben, ám a különbség lényegesen kisebb, mint Magyarországon és Lengyelországban. Az egyetértő válaszok viszonylag alacsony aránya elsősorban a legfelső, a teljes egyetértést jelölő válaszkategóriában sorolható válaszok kis számából adódik. Az érvényes válaszok átlagaiból is látható, hogy a csehek a tagság tényével kevésbé értenek egyet, mint a másik két nemzet tagjai. Az érvénytelen válaszok aránya mindhárom esetben viszonylag alacsony.

1. Egyetért-e azzal, hogy országa a NATO tagja?

	Magyarország	Csehország	Lengyelország
Teljesen egyetért	34,6	19,1	35,6
Egyetért	30,2	34,0	32,5
Nem ért egyet, de nem is ellenzi	24,7	19,1	19,1
Inkább ellenzi	7,0	16,0	8,9
Kifejezetten ellenzi	3,5	11,7	3,9
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,15</i>	<i>2,67</i>	<i>2,13</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	5,7	6,0	7,5

*Az összes megkérdezett százalékában (Magyarország N=1511, Csehország N=1036, Lengyelország N=1100).

A kérdés során arra törekedtünk, hogy a NATO tagság következményeinek értékeléséről minél pontosabb képet kapjunk. Ennek érdekében négy olyan állításpárt fogalmaztunk meg, melyek a tagság lehetséges következményeit fejezik ki, és arra kértük a válaszadókat, hogy azt jelöljék meg, amely közelebb áll saját véleményükhöz. Az összesített eredményeket az 5.2. táblázat tartalmazza.

Az első állításpár a katonai szövetséghez tartozás és az ország függetlensége közötti kapcsolatra utalt. Magyarországon nagyjából fele-fele arányban vannak azok, akik szerint a tagság biztosítéka az ország függetlenségének és azok, akik szerint a tagság csak egy újabb formája a külföldi hatalmaktól való függésnek. Lengyelországban nagy, kétharmados többséget kapott az első állítás, tehát a csatlakozás pozitív megítélése ebből a szempontból, Csehországban viszont csekély arányban, de az ellenkező tartalmú állításnak volt több híve.

Ugyanez a helyzet állt elő a következő állításpár esetében is, igaz ebben a vonatkozásban mindhárom országban többségben vannak a tagság pozitív hozadékát érzékelők. Lengyelországban gondolják azt a legtöbben (71%), hogy a csatlakozás

2. táblázat. A NATO tagság következményeinek megítélése Magyarországon, Csehországban és Lengyelországban

	Magyarország	Csehország	Lengyelország
A NATO tagság biztosítja az ország függetlenségét	48,0	44,7	66,2
A NATO tagság csak egy újabb formája a külföldi hatalmaktól való függésnek	52,0	55,3	33,9
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	14,8	15	15
A NATO tagság az országnak békét és biztonságot nyújt	66,0	52,9	71,0
A NATO tagság növeli annak veszélyét, hogy az ország katonai konfliktusba keveredik	34,0	47,1	29,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	15,4	15	14,7
Az ország NATO tagsága hozzájárul a békéhez és biztonsághoz Európában	72,5	74,7	77,2
Az ország NATO tagsága növeli a feszültséget és a bizonytalanságot Európában	27,5	25,3	23,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	18,5	25	18,1
A NATO tagság az ország helyzetét erősíti a világban, többet számít a szava nemzetközi téren	71,9	49,4	68,5
A NATO tagság gyengíti az ország helyzetét a világban	7,7	9,4	4,4
Nem befolyásolta az ország helyzetét a világban	20,4	41,2	27,2
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	13,3	15	12,8

*Az összes megkérdezett százalékában (Magyarország N=1511, Csehország N=1036, Lengyelország N=1100)

békét és biztonságot hoz az ország számára, Csehországban pedig a legkevesebben (53%). Kisebbségben maradt az a vélemény mely szerint a tagság növeli annak veszélyét, hogy az ország katonai konfliktusba keveredik.

Az előző két esettel ellentétben a harmadik állításpárral kapcsolatos vélemények nagyon hasonlóak a három országban. Mindhárom esetben az érvényes választ adók háromnegyede egyetértett azzal a kijelentéssel, mely szerint az ország NATO tagsága hozzájárul a békéhez és biztonsághoz az európai kontinensen. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy a csehek egynegyede, a magyarok és lengyelek közel egyötöde nem tudott állást foglalni a kérdésben.

A negyedik állításpár a NATO tagságot az országnak a világban elfoglalt helyzetében bekövetkezett esetleges változásokkal hozta összefüggésbe. Az egyik állítás szerint a tagság nagyobb súlyt ad az ország álláspontjának a világpolitikában, a másik szerint a tagság hatása éppen ellenkező, vagyis gyengíti az ország korábban meglévő pozícióit. Ebben az esetben egy harmadik opció választása is lehetséges volt, mely szerint a tagság semmilyen változást nem okozott e tekintetben. Magyarországon és Lengyelországban az érvényes választ adók nagy többsége az ország súlyának növekedését érzékeli nemzetközi téren, a csatlakozás óta eltelt időszakban. Csehországban a válaszadóknak csak az 50%-a nyilatkozott hasonlóan, 41%-uk szerint a NATO-hoz való csatlakozás semmilyen változást nem hozott ezen a területen. Mindhárom országban alacsony, 10% alatti azok aránya, akik szerint a csatlakozás csökkentette az ország nemzetközi súlyát.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a három volt szocialista ország lakosai, melyek területén az évtized elején szovjet csapatok állomásoztak, hogyan viszonyulnak a NATO csapatok állomásoztatásához. A három ország közül mindegyikben úgy nyilatkozott a megkérdezettek többsége, hogy a NATO csapatok állomásozásával nem ért egyet. Különösen Csehország nagyon magas az ellenzők aránya, 70%-os. Úgy tűnik, hogy a jugoszláviai válsággóc közelsége, illetve a legutóbbi katonai konfliktus alatt ténylegesen létező veszély idején szerzett alapvetően pozitív tapasztalatok a magyarokat valamivel elfogadóbbá tették a külföldi katonai jelenléttel szemben.

3. táblázat. Állomásozzanak-e külföldi katonai egységek az országban, ha a NATO ezt kéri? (az érvényes válaszok százalékában)

	Magyarország	Csehország	Lengyelország
Mindenképpen igen	8,7	5,8	10,3
Inkább igen	34,0	25,6	28,3
Inkább nem	36,1	29,1	32,4
Semmiképpen sem	21,2	39,5	29,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,70</i>	<i>3,02</i>	<i>2,80</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	6,5	14	10,3

*Az összes megkérdezett százalékában (Magyarország N=1511, Csehország N=1036, Lengyelország N=1100)

Magyarországon azt is megkérdeztük, hogy mennyire tartanak elfogadhatónak az állampolgárok nukleáris fegyverzet tárolását az ország területén a NATO kérésére. A 4. táblázat adatainak tanúsága szerint e tekintetben szinte teljes az elzárkózás. Nagyon magas számú érvényes válasz mellett a valamilyen mértékben elutasítók aránya 94%.

4. Tároljanak-e nukleáris fegyvereket Magyarországon, ha a NATO azt kéri?(az érvényes választ adók százalékában)

	N=	%
Mindenképpen igen	17	1,2
Inkább igen	65	4,4
Inkább nem	278	19,0
Semmiképpen sem	1101	75,3
<i>Összesen</i>	<i>1461</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,69</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	50	3,3

*Az összes megkérdezett százalékában (N=1511)

Végezetül egy, a NATO csatlakozással nem közvetlenül összefüggő, de az azzal kapcsolatos válaszokat egy más oldalról megvilágító kérdést is megfogalmaztunk. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a visegrádi országok lakóiban mennyire él a félelem egy esetleges orosz befolyás feléledésétől. Arra kértük az interjúalanyokat, hogy mondják meg, szerintük 5-10 éven belül megpróbálja-e Oroszország visszaszerezni befolyását a térségben. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban csak Magyarországról és Lengyelországról vannak adataink. Ezek azt mutatják, hogy a válaszadók többsége mindkét országban, de különösen Lengyelországban, tart egy ilyen forgatókönyv bekövetkezésétől (5. táblázat). Ha közvetlen összefüggés nincs is, de ez a félelem minden bizonnyal közrejátszik a lengyeleknek a NATO-tagság iránti elkötelezettségében.

5. táblázat. Megpróbálja-e Oroszország visszaszerezni befolyását a közép-kelet-európai régióban belátható időn (5-10 év) belül? (az érvényes választ adók százalékában)

	Magyarország	Lengyelország
Mindenképpen igen	14,0	26,2
Inkább igen	39,4	46,7
Inkább nem	32,5	22,7
Semmiképpen sem	14,0	4,2
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,47</i>	<i>2,04</i>
Nem tudja, nem válaszolt*	18,1	17,5

*Az összes megkérdezette százalékában (Magyarország N=1511, Lengyelország N=1100).